

FENOMENE DE URBANIZARE ȘI MODIFICARE A STRUCTURII PROFESIONALE A POPULAȚIEI DIN MOLDOVA, CA URMARE A INDUSTRIALIZĂRII SOCIALISTE

de AL. TACU și I. SAIZU

Consecințele industrializării socialiste asupra procesului de urbanizare și a structurii profesionale a populației nu sînt încă tratate în măsura cuvenită în literatura noastră de specialitate. Deși puținele studii publicate pînă acum¹ au adus o contribuție importantă la cunoașterea problemei urbanizării pe plan național, se impun, în continuare, adîncirea acestei chestiuni, cît și cercetarea completă a schimbărilor în structura profesională a populației țării, știut fiind că ele au o importanță deosebită pentru cunoașterea în ansamblu a uriașelor transformări revoluționare petrecute în anii regimului democrat-popular.

Este binecunoscut faptul că urbanizarea și structura profesională a populației sînt fenomene legate nemijlocit de gradul de dezvoltare a economiei. Forțele de producție constituie factorul de bază care determină, între altele, și evoluția acestui proces. Trecerea la o nouă orînduire, la un nou mod de producție este urmată de schimbarea întregului complex de fenomene social-economice.

Cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare condusă de partidul marxist-leninist și aplicarea consecventă a politicii sale economice fac ca socialismul să devină singura orînduire socială care creează posibilități pentru schimbarea revoluționară a acestui proces, pentru dezvoltarea lui armonioasă și nelimitată. Conducerea de către partid a industrializării socialiste, a marilor prefaceri în structura economică asigură lichidarea într-un timp scurt a înapoierii unor regiuni, dezvoltarea lor industrială, intensificarea fenomenelor de urbanizare și schimbări radicale în preocupările profesionale ale populației, creșterea numerică a centrelor urbane prin

¹ Mircea Biji, *Dezvoltarea regiunilor țării și influența ei asupra structurii populației*, în „Probleme economice”, nr. 8, 1964; M. Dulea, *Industrializarea socialistă și urbanizarea populației*, în „Probleme economice”, nr. 2, 1964; N. Haiduc, *Unele aspecte ale repartiției teritoriale a populației urbane din țara noastră*, în „Probleme economice”, nr. 11, 1958.

transformarea unor localități de tip rural în așezări orășenești, sporirea populației active etc. Acestea nu sînt decît expresia concretă a politicii științifice a partidului de înlăptuire a complexelor sarcini social-economice.

*

* *

Iraționala repartizare a forțelor de producție pe teritoriul țării în anii regimului burghezo-moșieresc a imprimat procesului de urbanizare un caracter haotic, creînd posibilitatea dezvoltării inegale a așezărilor orășenești. Intrucît în Moldova unitățile industriale erau puține și în genere neînsemnate, majoritatea orașelor a rămas multă vreme cu o populație al cărei număr a stagnat sau a descrescut. Gradul înapoiat al industriei din Moldova n-a permis dezvoltarea decît extrem de lentă a fenomenului de urbanizare și de stabilire a unui profil profesional larg populației ei, n-a creat condițiile materiale pentru transformarea unor localități de tip rural în localități de tip urban, pentru creșterea și schimbarea intensă a înfățișării orașelor existente. Aceasta era consecința directă a faptului că burghezia română în cîrdășie cu capitaliștii străini și-a orientat cu precădere politica economică spre acele regiuni care puteau asigura cu investiții puține și într-un timp scurt, profituri fabuloase. Faptul a accentuat foarte mult repartizarea haotică a forțelor de producție, inegalitatea industrială dintre regiuni, permanentizarea unora din orașe în centre de administrație și comerț. Cele mai multe din ele nu s-au ridicat peste nivelul tirgurilor, în care precumpănau ocupații administrative, comerciale și agricole. Dacă ținem seama de faptul că în grupa orașelor, datorită aplicării unor criterii neștiințifice la data întocmirii recensămintelor și statisticilor burgheze, intrau numeric și localitățile al căror profil era rural, înțelegem mai bine limitele scăzute ale procesului de urbanizare în Moldova în anii regimului burghezo-moșieresc și structura profesională înapoiată a populației ei.

Repartiția populației din punct de vedere al structurii profesionale era, de asemenea, extrem de scăzută. În linii generale, după datele recensămîntului general al populației din 29 decembrie 1930, 80% din populația activă a Moldovei se ocupa cu cultivarea pămîntului, iar restul de procente era distribuit astfel: 5,5% în industrie și construcții; 0,4% în instituții de credit; 3,3% în comerț; 1,8% în transporturi și comunicații; 5,2% în instituții publice și altele¹. Procentul deținut de populația ocupată în ramurile principale ale industriei este foarte redus. Abia 0,3% din întreaga populație activă a Moldovei era ocupată în industria chimică, a hîrtiei și tiparului. Acest procent cumulează în fapt trei categorii de industrii. Cea mai scăzută pondere a populației active o găsim în exploatarea subsolului: 0,2%. Procentul populației ocupate în industria metalurgică reprezenta doar 0,8%. Corelînd acum numărul întreprinderilor metalurgice (2 622 de unități) cu populația încadrată (0,8%), înțelegem mai bine extrema dispersare a acestei industrii, faptul că covîrșitoarea majoritate a unităților o formau micile ateliere. Nivelul tehnic înapoiat al industriei din Moldova, ca și slaba con-

¹ *Recensămîntul general al populației României din 29 decembrie 1930*, vol. V, p. XXXV.

centrare a producției în genere, sînt pregnante în industria textilă, cu toate că aceasta deținea o pondere mare în structura economiei Moldovei.

Analiza structurii profesionale a populației din Moldova în 1930, pe județe, subliniază gradul înapoiat al industriei din această parte a țării. În industria metalurgică, de pildă, în județe întregi, procentul populației ocupate era foarte mic: Bacău (0,9% din 261 019), Roman (0,9% din 151 550), Tutova (0,9% din 144 821), Iași (1,4% din 275 796). În județul Bacău, abia 1% din populație era angajată în industria chimică, procent care cumula în realitate și industria hîrtiei și a tiparului; în județul Neamț 0,7% din 198 223, în județul Iași 0,5%, în județul Govurlui 0,5% din 210 006. Ponderea populației ocupată în construcții abia atingea 0,6% în județele Bacău și Putna, 0,4% în județele Tutova și Botoșani, 0,2% în județele Vaslui, Tecuci, Fălciu, Dorohoi și Baia ¹.

Cifrele de mai sus subliniază ideea enunțată mai înainte că cele mai multe așezări orășenești erau în realitate centre administrative, comerciale și meșteșugărești, parte din populația lor îndeletnicindu-se și cu agricultura. Pentru a ilustra cifric această idee este suficient să arătăm că în 1930, după datele recensămîntului, 46,7% din populația orașului Suceava, 23,8% din populația orașului Bîrlad, 31,1% din populația orașului Roman, 32% din populația orașului Buhuși, 10% din populația orașului Bacău, 29,7% din populația orașului Moinești, 21,1% din populația orașului Botoșani se ocupau cu exploatarea solului. Din întreaga populație urbană a Moldovei, 27,7% se ocupa în 1930 cu exploatarea solului, 11,6% cu comerțul, 18,5% era ocupată în instituții publice, 13,2% în „diverse”, 13,7% în industrie, 6,6% în transporturi și comunicații, 1,7% în instituții de credite, reprezentanțe, agenții de comerț ². Se desprinde, în primul rînd, concluzia că mare parte a populației orașelor azi reședință de regiune se ocupa în 1930 cu agricultura. Cel mai concludent exemplu în această privință îl constituie orașul Suceava.

O pondere mare o aveau deci orașele Roman, Buhuși, Moinești, Botoșani, Bîrlad, azi adevărate centre industriale. Insuși orașul Iași — cel mai mare oraș al Moldovei — era mai mult un centru administrativ, cultural, comercial și meșteșugăresc: 22,2% din populația lui era ocupată în instituțiile publice; 13,8% în comerț; 20,2% în „diverse” etc. ³. Cu o asemenea distribuție a populației pe ramuri este de la sine înțeles că nu putea fi vorba de o structură profesională complexă și avansată a populației.

Prin urmare, în anii regimului burghezo-moșieresc, economia Moldovei, caracterizată printr-o industrie și agricultură slab dezvoltată, nu numai că n-a permis creșterea decît extrem de lentă, dar de multe ori a stagnat sau regresat procesul de urbanizare a populației ei, ca și structura profesională a locuitorilor.

¹ *Recensămîntul general al populației României din 29 decembrie 1930*, vol. V, p. XV.

² *Ibidem*, p. XLV—XLVI.

³ *Ibidem*.

Înlăturarea acestei înapoieri a fost posibilă numai în condițiile cuceririi puterii de către clasa muncitoare în frunte cu partidul ei marxist-leninist. Partidul Comunist Român, ținând seama de condițiile concrete din patria noastră, a mobilizat toate forțele creatoare pentru traducerea în viață a politicii de industrializare socialistă, „izvorul ridicării necontenite a bunăstării poporului muncitor”¹.

Industria socialistă asigură creșterea continuă a productivității muncii, ridicarea pe o treaptă tot mai înaltă a nivelului material și cultural al oamenilor muncii.

Acțiunea legilor economice ale socialismului a permis dezvoltarea planică proporțională a economiei naționale, a industrializării socialiste și a lichidării înapoierii economice și culturale a țării. Stabilind sarcinile construirii bazei economice a noii orînduiri, partidul a luat un ansamblu de măsuri concrete pe linia înfăptuirii industrializării, care a creat suportul material pentru victoria socialismului. Procesul industrializării socialiste a cunoscut o uriașă dezvoltare în perioada planurilor economice anuale, cincinale și în anii șesenalului, aceasta determinînd transformarea României, într-o perioadă istorică scurtă, dintr-o țară agrară înapoiată într-un stat industrial-agrar în plină dezvoltare.

Partidul Comunist Român, călăuzindu-se după învățătura marxist-leninistă, de traducere în fapt a politicii economice a clasei muncitoare, a trecut la repartizarea rațională, științifică și planificată a forțelor de producție. Aceasta a fost nu numai posibil, dar și necesar, deoarece numai noua orînduire, care face ca forțele ei de producție să se „angreneze armonios, după un plan mare, unic”², permite industriei să se „răspîndească pe întinsul întregii țări într-un fel care să corespundă cel mai bine propriei sale dezvoltări și menținerii, respectiv dezvoltării celorlalte elemente ale producției”³.

În scopul satisfacerii în măsură tot mai mare a nevoilor materiale și culturale ale oamenilor muncii, repartizarea teritorială a forțelor de producție se face ținînd seama de mai multe criterii: repartizarea proporțională a industriei și agriculturii pe întreg teritoriul în scopul atragerii maxime în circuitul economic a tuturor raioanelor țării, cu resursele lor naturale și de muncă; asigurarea avîntului economic și cultural al regiunilor rămase în urmă, pentru ridicarea lor la nivelul dezvoltării economiei naționale; apropierea industriei de sursele de materii prime, de combustibil, precum și de raioanele de consum a producției finite; dezvoltarea complexă a regiunilor economice în strînsă legătură cu nevoile lor.

Îmbinarea armonioasă a acestor criterii științifice a asigurat și asigură repartizarea rațională a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, lichidarea înapoierii economice a regiunilor. Convingerea exprimată la Congresul al VII-lea al P.C.R., că „nu vor trece mulți ani pînă cînd starea de înapoiere economică a acestor regiuni va fi o amintire a vremurilor de

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări, 1955—1959*, Ed. Politică, București, 1959, p. 643.

² Fr. Engels, *Anti-Dühring*, ed. a III-a, E.S.P.L.P., București, 1955, p. 329.

³ *Ibidem*.

exploatare și asuprire apuse pentru totdeauna¹, este într-un totu legitimă. De la un plan economic la altul cresc obiectivele industriale pe întinsul patriei.

Actualele deosebiri dintre regiuni în ceea ce privește nivelul dezvoltării industriale se vor atenua o dată cu continuarea dezvoltării armonioase a ansamblului economiei naționale. Un rol principal în această direcție îl joacă planul economic pe anii 1960—1965, între sarcinile căruia se numără „continuarea în ritm susținut a industrializării țării, acordându-se prioritate industriei grele, cu pivotul ei — industria constructoare de mașini”². Planul economic de șase ani prevede „îmbunătățirea în continuare a repartizării teritoriale a forțelor de producție, creșterea potențialului economic al regiunilor, raioanelor și orașelor mai puțin dezvoltate”³.

Politica partidului de ridicare a regiunilor înapoiate și încadrarea lor armonioasă, planificată în avântul general al economiei naționale este puternic oglindită în creșterea investițiilor. În Moldova, totalul investițiilor, care corespund intereselor celor mai vitale ale maselor muncitoare, a atins în perioada 1951—1962 suma de 47 512 milioane de lei. În procente, investițiile din Moldova au reprezentat pentru aceeași perioadă 22,7% din totalul investițiilor pe țară⁴.

Valoarea absolută a investițiilor înregistrează o creștere puternică de la primul plan cincinal (11 569 milioane) la al doilea plan cincinal (18 905 milioane).

Creșterea greutateii specifice a investițiilor din Moldova în totalul investițiilor din țara noastră în anii celor două cincinale reflectă conținutul științific al politicii economice a partidului clasei muncitoare. Dinamica investițiilor efectuate în Moldova reflectă, de asemenea, capacitatea mereu crescândă a economiei noastre naționale pentru dezvoltarea rapidă a forțelor de producție în regiunile în trecut înapoiate. Astfel, ponderea pentru lucrări de construcții-montaj a crescut de la un cincinal (49,6%) la altul (54,8%) în totalul investițiilor efectuate în Moldova⁵. În planul șesenal, volumul investițiilor capitale a înregistrat un spor mult mai însemnat, fapt care a asigurat un ritm mai rapid dezvoltării industriale a acestei provincii. Astfel, în anul 1962, volumul investițiilor capitale a fost cu 38,5% mai mare față de volumul mediu anual al investițiilor capitale din cel de-al doilea plan cincinal, iar investițiile din construcții-montaj cu 48,9% mai mari⁶.

Ponderea cea mai mare din volumul investițiilor capitale este destinată dezvoltării industriale a Moldovei⁷. Acest fapt a permis creșterea cu repeziciune a greutateii specifice a ramurilor industriei grele în cadrul

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *op. cit.*, p. 48.

² *Idem*, *Articole și cuvintări, 1959—1961*, Ed. Politică, București, 1961, p. 111.

³ *Ibidem*.

⁴ *Breviarul statistic al R.P.R., 1964*, p. 176.

⁵ *Anuarul statistic al R.P.R. 1961*, p. 272—275.

⁶ *Ibidem*, 1962, p. 302—305.

⁷ În acest sens menționăm că numai în anii 1960—1961 au fost destinate dezvoltării industriei din Moldova 62,3% din volumul investițiilor (date prelucrate după unele materiale documentare ale Direcției centrale de statistică. — Se va cita în continuare D.C.S.).

industrii din Moldova¹. Faptul indică direcția și ritmul procesului de industrializare socialistă în această parte a țării.

Pe baza folosirii resurselor naturale și de muncă ale Moldovei a crescut considerabil numărul unităților industriale, în marea lor majoritate de importanță republicană: Hidrocentrala „V. I. Lenin”-Bicaz intrată în funcțiune cu capacitatea completă (210 000 kW.) în 1962, Uzina metalurgică Iași, Fabrica de rulmenți Birlad, Fabrica de țevi Roman, întreprinderile din noul raion petrolifer creat între Trotuș și Tazlău, rafinăriile de la Dărmănești și din orașul Gh. Gheorghiu-Dej, Combinatul de cauciuc din acest din urmă oraș, Combinatul de îngrășăminte azotoase din Roznov, Uzina de relon din Săvinești, Fabrica de penicilină din Iași, Fabrica de mase plastice din Iași, combinatele de industrializare superioară a lemnului din Suceava, Focșani, Comănești, combinatele forestiere din Fălticeni și Vatra Dornei, Fabrica de zahăr din Bucecea, Fabrica de lactoze din Vatra Dornei, Uzinele textile Moldova (Botoșani), Filatura de in și cîneapă din Fălticeni și multe altele². Insemnate obiective de mare importanță economică sînt în curs de executare: Combinatul siderurgic din Galați, Fabrica de mobilă din Bacău, Vaslui și altele.

Acest tablou subliniază că s-a dezvoltat impetuos industria prelucrării petrolului, energetică, industria de mașini și utilaj agricol, industria materialului rulant, a utilajului pentru telecomunicații, a prelucrării metalului, industria materialelor de construcții, a prelucrării lemnului etc. De asemenea, în locul țesătoriilor mici, al manufacturilor și atelierelor au apărut mari unități textile, înzestrate cu utilaj modern.

Aplicarea consecventă a politicii de ridicare economică a regiunilor înapoiate se reflectă, pe de altă parte, în dinamica producției globale a industriei. Ca urmare a acestei politici, dinamica producției globale a industriei din Moldova a înregistrat un ritm rapid de dezvoltare. În perioada 1950—1963, producția globală industrială a regiunii Iași a crescut de circa 9 ori, a regiunii Bacău de 6,3 ori, a regiunii Galați de 5,3 ori și a regiunii Suceava de 3,7 ori³.

Ritmul mediu anual de creștere a producției globale pentru perioada 1951—1963 reprezintă 15,1% pentru regiunea Bacău; 13,7% pentru regiunea Galați; 18,4% pentru regiunea Iași; 10,5% pentru regiunea Suceava, în timp ce ritmul mediu anual pe întreaga țară este de 14%⁴.

Structura producției globale industriale a regiunilor din Moldova scoate în evidență transformările revoluționare petrecute ca urmare a industrializării socialiste. Este concludent să arătăm în această privință că 23,8% din producția de energie electrică și termică, 23,7% din producția metalurgiei feroase (inclusiv extracția minerurilor feroase), 12,7% din producția petrolieră, 19,6% din producția chimică, 45,7% din producția de ce-

¹ *Breviarul statistic al R.P.R.*, 1964, p. 76.

² „Lupta de clasă”, nr. 7, 1959; „Viața nouă”, Galați, 6 oct. 1959; „Zori noi”, Suceava, 20 oct. 1959.

³ *Breviarul statistic al R.P.R.*, 1963, p. 76—77.

⁴ *Ibidem*, 1964, p. 76—77; *Probleme ale relațiilor economice dintre țările socialiste*, în „Viața economică”, nr. 2, 1964, p. 21.

luloză și hârtie, 16,6% din producția materialelor de construcții, 25,8% din exploatarea și prelucrarea lemnului, 21,1% din producția alimentară, 13,0% din producția textilă, 14,5% din producția de confecții a întregii țări au fost date în anul 1963 de întreprinderile din Moldova¹. Este evident uriașul salt făcut de ramurile producției materiale în această parte a țării, deplasarea celei mai mari ponderi a industriei spre aceste ramuri. Această situație arată că cea mai mare parte a populației active a Moldovei a fost atrasă spre ramurile producătoare, care asigură creșterea continuă a nivelului material și cultural al oamenilor muncii.

Analiza structurii producției la nivelul regiunilor ne arată grija deosebită care s-a acordat de către partid pentru ridicarea lor economică. De unde în anii regimului burghezo-moșieresc ponderea principală a producției industriale a regiunii Iași, de pildă, o deținea industria ușoară, în anul 1963 ponderea principală o are industria construcțiilor de mașini și prelucrarea metalelor (29,4%), urmată de industria alimentară (23,4%), industria chimică (22,7%), textile-confecții (16,1%), alte ramuri (8,4%)².

Realizările de pînă acum scot în evidență, pe de o parte, caracterul profund reacționar al teoriilor burgheze cu privire la permanentizarea profilului agrar al țării, iar pe de altă parte, înțeleapta politică a partidului, dragostea de muncă a poporului pentru a pune în valoare bogățiile naturale din Moldova, în vederea asigurării unui ritm rapid al dezvoltării economiei.

Industrializarea socialistă, repartizarea rațională a forțelor de producție au provocat schimbări radicale în structura, în profilul economic al Moldovei. Politică economică a partidului a determinat modificări importante și în procesul de urbanizare, în schimbarea înfățișării orașelor și satelor, în apariția a noi centre muncitorești, în modificarea preocupărilor profesionale ale populației, în îmbunătățirea condițiilor de muncă și trai ale oamenilor muncii. Creșterea populației urbane își are izvorul în efectele provocate de revoluția socialistă, în politica de industrializare socialistă, în trecerea la repartitia rațională a forțelor de producție pe întreg cuprinsul țării. Victoria socialismului în toate domeniile de activitate economică a accelerat procesul de urbanizare și modificare a profilului profesional al populației din Moldova, ca și în întreaga țară. Schimbările structurale de la orașe și sate sînt rezultatele uriașelor prefaceri social-economice care au avut loc după cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare.

Naționalizarea principalelor mijloace de producție a creat condițiile necesare transformării orașului capitalist în oraș socialist, care încetează nu numai să exploateze satul, dar îl sprijină în transformarea lui socialistă. Desființarea antagonismului dintre sat și oraș — arată Fr. Engels — „nu numai că este posibilă, dar ea a devenit de-a dreptul o necesitate pentru producția industrială însăși, așa cum a devenit o necesitate și pentru producția agricolă și, pe deasupra, pentru sănătatea publică”³.

¹ Date comunicate de D.C.S.

² *Anuarul statistic al R.P.R.*, 1964, p. 174—175.

³ Fr. Engels, *op. cit.*, p. 329.

Capacitatea fenomenului de urbanizare a Moldovei a crescut o dată cu lărgirea procesului de industrializare socialistă. Prin caracterul lor, ramurile industriei grele în plină dezvoltare determină prefaceri radicale, o mare capacitate a fenomenelor de urbanizare și de modificare a structurii profesionale a populației din Moldova. Pătrunderea mării industrii mecanizate a fost factorul esențial în grăbirea acestui proces de lărgire a orașelor existente și de transformare a unor localități rurale în așezări orașenești.

Modificările economice și social-culturale au provocat creșterea rolului orașelor în societate, mărindu-le importanța, schimbându-le funcțiile și înfățișarea. Din centre administrative, comerciale și meșteșugărești, orașele Moldovei, ca și ale întregii țări, s-au transformat în centre ale industriei socialiste și ale culturii.

Orașul moldovean, „în care nu se petrecea nimic“ în anii regimului burghezo-moșieresc, devine în anii construcției socialiste fermentul muncii creatoare. Pe această bază s-au modificat nu numai funcțiile orașului, importanța și aspectul lui, dar și structura profesională a populației lui.

Ca și în întreaga țară, urbanizarea în Moldova se desfășoară pe un front larg, ca un proces unic. Locul deosebiriilor și disproporțiilor urbanistice l-a luat distribuția științifică a populației pe baza folosirii logilor economice ale socialismului.

Dezvoltarea procesului de urbanizare, ca urmare a industrializării socialiste, atrage aspecte de o deosebită importanță în viața economică și socială. Acest proces influențează nivelul și dinamica productivității muncii, creșterea numerică a clasei muncitoare, nivelul cultural tehnic al populației, problema veniturilor, a locuințelor etc. Procesul de urbanizare din țara noastră, având un caracter complex, îmbracă unele particularități datorate faptului că se desfășoară în condițiile unei densități relativ mari și în continuă creștere a populației¹, în condițiile în care a avut loc, în trecut, un scăzut nivel de industrializare, fapt ce subliniază că industrializarea socialistă a găsit în însuși mediul urban importante rezerve de muncă, în condițiile dezvoltării efective a orașelor, pe baza amplificării și concentrării în ele a activității economice și sociale². Aceste particularități sînt cu atât mai evidente în Moldova, cu cît în trecut provincia era înapoiată din punct de vedere industrial. În regiunile Iași, Suceava, Galați, de pildă, procesul de urbanizare se caracterizează pentru perioada 1948—1963 prin trăsături apante, subliniate de un proces mai lent decît pe țară. Aceasta se datorește structurii covârșitor rurale a populației, ponderii însemnate a agriculturii, nivelului scăzut de industrializare, greutatea specifice a industriei ușoare și alimentare din trecut etc.

În perioada 1948—1963, creșterea ponderii populației urbane pe ansamblul Moldovei a fost favorizată în principal de următorii factori³:

a) Sporul migratoriu, asigurat prin afluxul populației neindustriale, în special a celei rurale, către centrele urbane. În Moldova, acest fenomen

¹ *Monografia geografică a Republicii Populare Române*, vol. II, partea I, Ed. Academiei R.P.R., București, 1960, p. 25.

² „Probleme economice“, nr. 2, 1964, p. 6—7.

³ Vezi și „Revista de statistică“, nr. 1, 1960, p. 56 și nr. 5, 1961, p. 26.

a înregistrat o tendință de creștere. Astfel, între anii 1956 și 1962, sporul migratoriu din mediul urban s-a dublat. Regiunile Bacău și Galați prezintă sub acest aspect creșteri mai accentuate;

b) sporul natural cauzat de mișcarea naturală a populației urbane, proces influențat activ de creșterea condițiilor de trai ale oamenilor muncii;

c) transformarea unor așezări rurale în localități urbane, ca urmare a concentrării unor importante obiective industriale, în special de importanță republicană, cât și datorită dezvoltării altor ramuri productive;

d) asimilarea în mediul urban a unor localități limitrofe orașelor.

Dezvoltarea fenomenelor de urbanizare s-a desfășurat pe baza intensificării procesului de industrializare socialistă, care determină un complex de efecte economico-sociale.

Alături de factorii care au favorizat creșterea ponderii populației urbane, observăm existența unor factori care au manifestat o acțiune opusă. În categoria acestora, menționăm ca factori de mai mare însemnătate:

a) Dinamica sporului natural mare în cadrul populației rurale;

b) trecerea unor localități în trecut considerate urbane, dar care nu întruneau atributele unui oraș, în rîndul așezărilor rurale. Astfel, cinci localități din regiunea Suceava și trei din regiunea Iași au fost trecute în mediul rural;

c) necesitatea absorbirii mai întii a brațelor de muncă disponibile din interiorul orașelor, o dată cu primele planuri economice.

Populația urbană din regiunile Moldovei, în anii 1957—1963, a sporit sub influența următorilor factori, care sînt prezentați cifric în tabelul 1.

Tabelul 1

Sporul populației urbane din Moldova pe factorii principali de formare în perioada 1957—1963 (%)

	Suceava	Iași	Bacău ¹	Galați ²
— Sporul populației urbane, din care:	100	100	100	100
— Excedentul (+) sau deficitul (—) din mișcarea naturală	+ 53,6	+ 62,5	+ 45,8	+ 33,2
— Excedentul (+) sau deficitul (—) din mișcarea migratorie	+ 42,7	+ 37,5	+ 51,2	+ 66,8
— Transformarea unor localități rurale în localități urbane	+ 3,7	—	+ 3,0	—

¹ „Probleme economice”, nr. 8, 1964, p. 154.

² *Ibidem.*

În această perioadă, sporul populației urbane s-a format atât datorită atragerii unei părți a populației rurale în orașe în scopul dezvoltării complexe a activității economice, cât și sporului natural al localităților urbane respective. În anii precedenți acestei perioade, o contribuție mult mai mare în creșterea populației urbane a avut-o trecerea unor localități rurale în rîndurile localităților urbane o dată cu asimilarea în mediul urban a unor localități limitrofe orașelor.

Atragerea în circuitul economic a bogățiilor solului și subsolului în vederea apropierii industriei de sursele de materii prime, de raioanele de consum, ca și preocuparea pentru ridicarea nivelului economic al tuturor regiunilor au dat ca rezultată distribuirea populației orașenești pe un număr mare de centre urbane, ca și apariția de noi așezări urbane. Astfel, datorită dezvoltării efective a activității economice, orașe ca Bîrlad, Roman, Botoșani, a căror populație a scăzut în trecut, și-au dublat-o în anii construcției socialiste.

Efectele industrializării socialiste au determinat o creștere a greutății specifice a populației urbane, mai cu seamă pentru regiunile Bacău și Galați.

În timpul regimului burghezo-moșieresc, datorită înapoierii economice a Moldovei, ponderea populației urbane era foarte scăzută. În regiunea Bacău, de pildă, în 1930, abia 18,7% din populația ei era concentrată în centre urbane. De remarcat că populația urbană din Moldova scade puternic în perioada 1930—1948, provocînd o depopulare a orașelor. O intensificare a fenomenului de urbanizare în Moldova se înregistrează după anul 1948, an care marchează de fapt punctul minim în curba procesului de urbanizare.

Greutatea specifică a populației urbane în Moldova și pe regiunile sale componente, în perioada 1948—1963¹, a evoluat așa cum se arată în tabelul 2.

Tabelul 2

	1948, 25. I	1956, 2. II	1960, 1. VII	1963, 1. VII
Moldova	20,9	22,7	23,4	23,7
Bacău	15,4	25,6	26,3	27,3
Galați	26,8	27,0	28,2	29,2
Iași	21,9	20,6	20,6	20,7
Suceava	18,1	16,5	16,9	17,1

Pe regiuni, fenomenul de urbanizare se manifestă relativ diferit. Regiunile Bacău și Galați ocupă primele locuri în acest proces.

Obiectivele industriale de interes republican și local, prevăzute a se construi, ca și cele construite în regiunile Iași și Suceava în cadrul planului de șase ani, permit accelerarea posibilităților de urbanizare și în aceste regiuni.

¹ Calculat pe baza datelor din *Recensămîntul populației din 21 februarie 1956. Rezultate generale*, p. XIV, *Anuarul statistic al R.P.R.*, 1961, p. 68—69.

În intensificarea procesului de urbanizare se reflectă faptul că ponderea populației urbane pe ansamblul Moldovei s-a dezvoltat simțitor de la 20,9% în 1948 la 23,7% în 1963. Aceasta rezultă din dinamica superioară a populației urbane din cadrul Moldovei în comparație cu întreaga sa populație.

În perioada 1948—1963, dinamica populației urbane în comparație cu dinamica întregii populații din Moldova a evoluat așa cum rezultă din datele ¹ cuprinse în tabelul 3.

Tabelul 3

1948 = 100					
	1956	1958	1960	1962	1963
Dinamica populației totale din Moldova	117,8	121,5	125,1	126,2	129,6
Dinamica populației urbane din Moldova	126,3	133,9	137,7	142,7	147,2

Rezultă, în primul rând, concluzia că pe baza industrializării socialiste s-a intensificat procesul de urbanizare pe ansamblul Moldovei. Marile obiective industriale care se construiesc în anii șesenalului, continuarea în ritm susținut a industrializării socialiste vor permite sporirea populației urbane a Moldovei.

Populația principalelor orașe din Moldova, cu excepția orașului Bacău, a înregistrat în perioada 1930—1948 o scădere puternică, mai proeminentă în orașele Galați, Suceava, Focșani. După 1948, ca urmare a politicii economice a partidului, are loc o creștere însemnată a populației orașenești din Moldova, în 1963 față de 1930 și în mod deosebit față de anul 1948, punctul cel mai scăzut în procesul de urbanizare.

Dezvoltarea mai rapidă a orașelor din punct de vedere industrial a îmbunătățit în mod simțitor repartitia teritorială a populației urbane pe întreg cuprinsul Moldovei. Așa, de pildă, populația orașului Iași a crescut de la 94 075 de locuitori în 1948, la 159 541 de locuitori în 1963, a orașului Galați de la 80 411 la 111 906, a orașului Bacău de la 34 461 la 76 214, a orașului Suceava de la 10 123 la 62 557, a orașului Bîrlad de la 24 035 la 48 191, a orașului Roman de la 23 701 la 45 930, a orașului Botoșani de la 29 145 la 47 319 etc. ².

Procesul de urbanizare n-a cuprins numai creșterea numărului populației urbane, sporirea numărului de orașe, mărirea acestora, ci a necesitat mari transformări în domeniul construcției de locuințe, al rețelei instituțiilor culturale, comerciale, de ocrotire a sănătății etc., cât și importante realizări pe plan edilitar, cu atât mai mult cu cât în această privință a fost moștenită de la regimul burghezo-moșieresc o situație deosebit de grea.

¹ Calculat pe baza datelor din *Anuarul statistic al R.P.R.*, 1959, p. 68—71; *ibidem*, 1963, p. 78—79.

² *Breviarul statistic al R.P.R.*, 1964, p. 27—28.

Orașele au evoluat în trecut pe fondul contradicțiilor proprii orînduirii capitaliste. Caracterul anarhic al economiei capitaliste a determinat dezvoltarea anarhică a orașelor. Concentrarea industriei doar în cîteva centre ale țării a făcut ca numai unele orașe să se dezvolte, pe cînd celelalte — majoritatea — să stagneze sau să se dezvolte foarte puțin.

Așezarea haotică a străzilor și a întreprinderilor industriale, comerciale etc., contrastul izbitor dintre centru și periferie, dintre cartierele „alese” și cele ale mahalalelor insalubre constituie numai o parte a trăsăturilor specifice orașelor în trecut. În condițiile noii orînduirii, socialiste, din țara noastră, dezvoltarea orașelor se desfășoară pe baze cu totul noi. Dezvoltarea socialistă a orașelor are loc după un vast program de modernizare. În toate orașele se desfășoară o acțiune intensă de înlocuire a cartierelor insalubre cu noi ansambluri și clădiri moderne. Locul dispunerii anarhice a străzilor și cartierelor îl iau reconstrucția și dezvoltarea sistematizată a orașelor. Orașele Moldovei se transformă radical pe baza celor mai moderne principii urbanistice, subordonate scopului de satisfacere tot mai deplină a nevoilor de viață multilaterală a oamenilor muncii în vederea asigurării condițiilor necesare dezvoltării formelor socialiste de muncă, de trai și cultură.

Un aspect important al acestor prefaceri constă în caracterul rapid al construcțiilor de locuințe. De remarcă că în perioada 1953—1962 țara noastră se înscrie cu ritmul cel mai rapid al construcțiilor de locuințe din Europa¹. În localitățile urbane din Moldova, numai în anii 1959—1962 s-au construit din fondurile statului și ale organizațiilor obștești 27 434 de apartamente. În afară de acestea s-au construit, în aceeași perioadă, din fondurile populației un număr de peste 10 000 de apartamente convenționale².

Se poate aprecia că în ultimii trei ani s-a mutat în locuințe noi în mediul urban din Moldova o populație aproximativ egală cu cea a orașului Galați.

Paralel, au crescut într-o măsură importantă consumul de apă potabilă și numărul unităților de deservire social-culturală, iar transportul orașenesc de călători a fost modernizat, amplificîndu-și activitatea. Astfel, numărul călătorilor transportați cu tramvaie și autobuze, de exemplu, a fost în 1963 față de 1955, cu 120,9% mai mare în orașul Iași și cu 141% în orașul Galați³. Totodată are loc o influență crescîndă a orașelor, nu numai asupra dezvoltării localităților limitrofe, ci și asupra tuturor localităților rurale. La sate s-au obținut deosebite realizări în domeniul asistenței medicale, s-au construit numeroase așezăminte culturale, a sporit mult numărul unităților comerciale moderne. Dezvoltarea localităților rurale se face pe baza planurilor de sistematizare. Rețeaua de drumuri principale a fost modernizată. A fost electrificat un număr considerabil de sate.

¹ „Viața economică”, nr. 19, 6 mai 1964, p. 13.

² Date comunicate de D.C.S.

³ Calculat pe baza datelor din *Anuarul statistic al R.P.R.*, 1963, p. 508—513 și *Anuarul statistic al R.P.R.*, 1964, p. 548—553.

În casele țăranilor a început să se generalizeze utilizarea aparatelor de radio și televiziune. Energia electrică este folosită tot mai mult în scopuri casnice.

Toate acestea sînt numai o parte a multiplelor elemente noi care ne indică extinderea, pe o arie largă și în ritm rapid, a trăsăturilor vieții urbane asupra mediului rural.

*
* *

Politica științifică a partidului de repartizare teritorială a forțelor de producție și atenția deosebită acordată ridicării regiunilor înapoiate au determinat dezvoltarea industrială a Moldovei, una din consecințe fiind creșterea populației ei legată de activitățile productive. Construirea de importante obiective industriale, valorificarea bogățiilor naturale ale Moldovei au modificat caracterul unor așezări rurale, care au căpătat astfel funcțiile așezărilor orășenești, transformându-se în localități urbane. Acest fenomen se manifestă intens, în regiunea Bacău, în două direcții: pe de o parte, în localitățile care sînt strîns legate de industria de prelucrare a lemnului, industria chimică, textilă, a materialelor de construcții din grupul de orașe Bicăz, Roznov și Săvinești, iar pe de altă parte, în grupul de orașe Comănești, Moinești, Dărmănești, Tg. Ocna, Gh. Gheorghiu-Dej, Borzești, în care predomină extracția cărbunelui, a sării și a petrolului.

Creșterea greutății specifice a populației urbane din Moldova a avut loc paralel cu sporirea populației acestei provincii. Dacă în 1930 populația Moldovei număra 3 061 315 locuitori, la 1 iulie 1963 populația ei atinge numărul de 4 224 871 de locuitori, ceea ce în procente reprezintă o creștere de 138% în 1963 față de 1930. Dinamica populației în Moldova este superioară aceleia pe întreaga țară. Astfel, în timp ce aceasta are pe întreaga țară valoarea de 131,7% în iulie 1963 față de 1930, în Moldova, pentru aceiași ani, valoarea procentuală este de 138,0%. De asemenea, în vreme ce în perioada 1930—1948 populația țării crește cu 11,1%, populația Moldovei sporește cu numai 6,4%, pe cînd în perioada 1948—1963, populația Moldovei crește cu 29,6%, în timp ce populația întregii țări cu 18,5%.

Regiunile care fac salturile cele mai mari în dinamica populației sînt: Bacău, cu 154,2% în 1963 față de 1930 și Iași, cu 139,3% în 1963 față de același an. Această creștere subliniază faptul că în cadrul populației acestor regiuni au intervenit modificări în structura pe grupe de vîrstă. Astfel, cele două regiuni se înscriu printre primele regiuni din țară cu o populație tinăra. Densitatea mare și ritmul însemnat de creștere a populației — peste media pe țară — însoțite de modificarea structurii acesteia către grupe tinere de vîrstă din cadrul acestor regiuni, prezintă deosebită importanță economică, avînd multiple implicații legate de mărirea resurselor de muncă, salarizarea, calificarea și utilizarea acestora, de volumul și structura investițiilor, de nivelul productivității muncii etc., care reclamă anumite direcții și ritmuri de dezvoltare economică în profil teritorial.

Industrializarea socialistă a creat condiții favorabile nu numai pentru intensificarea procesului de urbanizare a populației, pentru atragerea

ei într-o proporție cât mai mare în circuitul economic, ci și pentru modificarea structurii ei profesionale. O dată cu trecerea la industrializare s-a schimbat înfățișarea orașelor, au apărut centre muncitorești, pînă atunci sate (Gh. Gheorghiu-Dej, Lucăcești, Comănești, Roznov, Sălonț, Bicaz, Dărmănești etc.), au crescut numeric muncitorii industriali, s-au modificat structura de clasă, structura profesională a populației. La sfîrșitul primului plan cincinal, numărul muncitorilor din Moldova ocupați în industrie era aproape de 2,5 ori mai mare în comparație cu anul 1938¹.

Caracterul rapid al transformărilor în structura profesională a populației izvorăște din politica înțeleaptă a partidului de dezvoltare economică a regiunilor în trecut înapoiate. Acest ritm rapid are loc pe fondul progresului economic în cadrul ansamblului economiei naționale.

Ca urmare, componența profesională a populației se modifică neîntrerupt, în raport direct cu schimbarea bazei tehnice a producției, în funcție de cerințele ei². În anii regimului burghezo-moșieresc structura profesională a populației sublinia cu priscință slaba dezvoltare a industriei, ca și caracterul înapoiat al agriculturii. În afară de aceasta, caracteristic acestui regim era instabilitatea profesională a forței de muncă, muncitorii, în căutarea mijloacelor de existență, fiind siliți să treacă dintr-o ramură în alta sau să presteze munci ocazionale, fapt care echivala cu o descalificare a muncii. Există, de asemenea, un mare număr de muncitori care, în afară de exercitarea profesiei lor principale, aveau și „ocupații secundare”. În Moldova anului 1930, în asemenea situație era 13% din totalul populației active³.

Nivelul scăzut al componenței structurii profesionale a populației era puternic reliefat și în agricultură. Lipsită în genere de mecanizare, de înaintate metode agrozootehnice, agricultura avea la dispoziție o țărănie fără cunoștințe științifice, care folosea unele rudimentare. Numărul cadrelor cu pregătire de specialitate era redus și în acest domeniu⁴. Unii autori burghezi recunosc că structura profesională a populației denotă „un stadiu modest de specializare profesională (subl. ns. Al. Tacu și I. Saizu), întrucît marea majoritate a populației active este ocupată în exploatarea solului...”⁵.

Modificările în structura profesională a forței de muncă se caracterizează în anii construcției socialiste prin creșterea mai rapidă a numărului muncitorilor cu profesii specifice ramurilor industriale de bază și scăderea ponderii muncitorilor care prestează manual o muncă socialmente utilă; apariția de profesii noi, adîncirea specializării profesionale determinată de introducerea în producție a tehnicii moderne; dispariția unor profesii legate de folosirea mijloacelor tehnice și proceselor tehnologice depășite⁶.

¹ *Monografia geografică a R.P.R.*, vol. II, partea I, Ed. Academiei R.P.R., București, 1960, p. 53.

² Mircea Biji ș.a., *Resursele de muncă și utilizarea lor în economia națională*, în volumul *Dezvoltarea economică a României, 1944—1964*, Ed. Academiei R.P.R., București, 1964 p. 213.

³ *Ibidem*, p. 216.

⁴ *Ibidem*, p. 214.

⁵ *Enciclopedia României*, vol. III, p. 62.

⁶ Mircea Biji ș.a., *op. cit.*, p. 215.

Schimbările provocate în structura populației după ocupații în diferite ramuri de muncă au dus la creșterea populației cuprinse în industrie și construcții, în transporturi, în circulația mărfurilor, în gospodăria comunală, în învățământ, cultură și artă, în știință, în sectorul ocrotirii sănătății, cât și în alte sectoare. Totodată are loc o scădere relativă a populației ocupate în agricultură, ca urmare a trecerii la marea producție mecanizată, a ridicării neconținute a productivității muncii, efecte determinate de procesul transformării socialiste a agriculturii. Concomitent, o parte însemnată a populației rurale de vîrstă școlară, care în trecut, în majoritate, era utilizată în producția agricolă, în prezent, pe baza generalizării învățămîntului de opt ani, este cuprinsă în activitatea de școlarizare, ceea ce contribuie la reducerea ponderii populației active din agricultură. Această influență este cu atât mai mare cu cît în cele mai multe regiuni ale Moldovei există o structură tînără a populației. În acest fel s-au produs o deplasare a forței de muncă din mediul rural în cel urban, o modificare a structurii forței de muncă în interiorul orașelor, o creștere numerică a clasei muncitoare. Prin urmare, raportul dintre populația rurală și urbană s-a modificat în favoarea acesteia din urmă, determinat mai cu seamă de extinderea activității economice și social-culturale în orașele existente și pe baza creării de noi centre urbane și muncitorești în procesul construcției socialiste.

Populația activă a Moldovei ocupată în industrie crește — în cifre absolute — de la 71 040 în 1930 la 235 510 în 1956, iar ponderea acesteia în totalul populației active a crescut în aceeași perioadă de la 5,1 la 10,4%. În alte ramuri de activitate, sporul populației active înregistrează în 1956 următoarea evoluție: în construcții de la 4 859 (0,4%) în 1930, la 48 257 (2,1%), în transporturi și telecomunicații de la 24 846 (1,8%) la 55 394 (2,4%), în învățămînt, știință, cultură și artă de la 13 310 (0,9%) la 43 404 (1,9%). Este vorba deci de o creștere a populației active a Moldovei de peste trei ori în industrie, de aproape 10 ori în construcții, de peste 2,2 ori în transporturi și telecomunicații, de 3,3 ori în învățămînt, știință, cultură și artă. În cadrul exploatării solului are loc însă, ca urmare a mecanizării, o scădere relativă a ponderii populației active de la 1 105 365 (80%) în 1930 la 1 748 819 (76,5%) în 1956¹ și la 69,0% la 1 ianuarie 1963².

Rezultă că în anii industrializării socialiste s-a mărit nu numai distribuția procentuală și absolută a populației active în totalul ramurilor activității economice, dar că, în comparație cu anul 1930, s-au dezvoltat industrii noi, inexistente sau slab dezvoltate în anii regimului burghez-moșieresc, cum sînt: producția energiei electrice și termice, industria combustibilului, industria extractivă a minereurilor feroase și industria metalelor feroase, industria constructoare de mașini și prelucrarea metalelor, industria chimică, celulozei și hîrtiei, industria materialelor de construcție, exploatarea forestieră și industria de prelucrarea lemnului etc. Echivalînd procentul de 10,4% din totalul populației active cu 100, observăm că valoarea procentuală cea mai mare o au exploatarea forestieră și industria

¹ Calculat pe baza datelor din *Recensămîntul populației din 21 februarie 1956*, p. 642—643.

² Date comunicate de D.C.S.

de prelucrarea lemnului (32,5%), industria constructoare de mașini și prelucrarea metalelor (19,2%), industria alimentară (10,5%), textilă (10,4%), industria combustibilului (5,9%), industria de confecții (5,8%). Este necesar să menționăm, de asemenea, că procentul dat de populație în administrația centrală și locală de stat și cooperatistă este în scădere, faptul subliniind politica partidului de atragere a tot mai multe categorii de salariați spre ramurile productive. Totodată, sub raportul structurii populației active pe sexe este de remarcat că s-a produs o creștere simțitoare a greutății specifice a populației feminine pe ramuri de activitate în 1956, în comparație cu media pe țară din 1930¹.

În anii construcției socialismului crește puternic numărul clasei muncitoare. În anul 1963, față de 1956, numărul muncitorilor industriali din Moldova a crescut de la 144 022 la 192 790².

Ritmul creșterii numerice a muncitorilor nu reflectă întru totul ritmul de industrializare socialistă, deoarece noile obiective industriale construite în anii celui de-al doilea plan cincinal, ca și în anii șesenalului, sînt caracterizate printr-un înalt grad de mecanizare și automatizare. Structura profesională a muncitorilor industriali existenți în 1962 se prezenta astfel: 28,6% în exploatarea și prelucrarea lemnului, 14,6% în industria constructoare de mașini și prelucrarea metalelor, 6,6% în industria chimică, inclusiv cea a celulozei și hîrtiei, 13% în industria textilă, 11,6% în industria alimentară, 4,9% în industria metalurgiei feroase (inclusiv extracția de minereuri), 5,1% în industria materialelor de construcții, 4,1% în combustibil etc.³.

Industrializarea socialistă a adus pe plaiurile Moldovei nu numai unități industriale de importanță republicană și locală, dar și o schimbare radicală a structurii profesionale a populației. Locul meseriilor de mică importanță ale muncitorilor industriali din trecut a fost luat de o nouă nomenclatură a meseriilor, corespunzătoare cerințelor actuale ale tehnicii. Pentru elucidare este suficient să enumerăm doar câteva categorii, tocmai din acele ramuri al căror act de naștere datează din anii regimului democrat-popular: formatori, sanfrenatori, probatori hidraulici etc., la fabricarea țevilor sudate; preparatori, vâlțar-calandrori, operatori, presatori, finisor-ansamblatori etc. în prelucrarea maselor plastice; operatori chimști la fabricarea compușilor anorganici ai azotului și îngrășămintelor azotoase etc.

Din datele de mai sus rezultă că ramurile industriei grele au o pondere însemnată în structura economică a Moldovei. Industriile constructoare de mașini și prelucrarea metalelor, metalurgia feroasă, combustibil și industria materialelor de construcții cuprind aproape o treime din totalul muncitorilor industriali. Au crescut puternic, deci, nu numai ramurile industriale în trecut slab dezvoltate sau inexistente, ci și numărul muncitorilor din aceste ramuri.

Mărețele obiective ale șesenalului au îmbunătățit permanent ponderea muncitorilor ocupați în industrie în cadrul structurii profesionale și de

¹ *Recensămîntul populației din 21 februarie 1956...*, p. XXX.

² Date comunicate de D.C.S.

³ *Ibidem*.

clasă a populației din Moldova. Numai în primii ani numărul salariaților din industria regiunii Iași a crescut cu circa 20 000. Industrializarea socialistă determină o puternică creștere a numărului muncitorilor și al salariaților, nu numai în industrie, dar și în compartimentele care deser-

Tabelul 4

EVOLUȚIA NUMĂRULUI SALARIAȚILOR ȘI MUNCITORILOR DIN MOLDOVA
în principalele ramuri ale economiei, între 1956 și 1963*

	Anul	Iași		Bacău		Galați		Suceava	
		Salariați	Muncitori	Salariați	Muncitori	Salariați	Muncitori	Salariați	Muncitori
Industrie	1956	24 382	19 684	66 396	56 867	38 969	31 616	41 543	35 855
	1963	33 427	28 828	85 924	74 273	58 399	49 656	42 821	37 231
Transporturi	1956	8 439	6 929	8 032	6 366	13 118	9 437	6 681	5 123
	1963	11 345	8 996	13 187	11 330	16 086	13 208	10 541	9 019
Circulația mărfurilor	1956	13 492	8 828	15 458	10 458	15 420	9 610	12 608	8 205
	1963	14 415	10 532	16 433	12 246	19 218	14 478	14 110	10 382
Gospodărie com., locuințe, prestări de servicii neproductive	1956	3 382	2 727	3 826	2 850	3 144	2 570	2 434	1 862
	1963	5 890	5 125	4 966	4 383	7 393	6 610	3 076	2 699
Învățămînt, cultură și artă	1956	14 745	691	9 566	402	9 864	511	8 680	457
	1963	18 618	1 782	14 070	1 326	14 671	1 562	11 951	1 237
Știință și deservire științifică	1956	1 151	652	231	139	767	602	719	528
	1963	1 510	891	1 117	922	2 172	1 853	1 570	1 309
Ocrotirea sănătății, asistență socială și cultură fizică	1956	6 575	589	4 825	466	5 710	480	4 675	360
	1963	10 030	1 108	8 123	991	8 099	771	6 898	822
Administrativ	1956	5 715	228	5 894	278	4 502	243	4 608	294
	1963	3 618	229	3 648	166	3 907	193	3 414	169

* Anuarul statistic al R.P.R., 1964, p. 134—137; pentru anul 1956, datele sînt comunicate de D.C.S.

vesc interesele materiale și cultural-științifice ale populației: transporturi, circulația mărfurilor, gospodării comunale, învățămînt, știință, cultură, artă, ocrotirea sănătății. O concludentă ilustrare în cifre a acestei situații¹ care subliniază totodată saltul calitativ al procesului de modificare a structurilor profesionale a populației, apare în tabelul 4.

¹ Date comunicate de D.C.S.

În procesul industrializării socialiste, în legătură strinsă cu noile cerințe ale tehnicii, categorii tot mai largi de salariați și-au însușit cunoștințe profesionale de specialitate, obținând astfel calificări corespunzătoare. Calificarea, ca aspect principal al modificării structurii profesionale a populației, se deosebește de trecut prin caracterul ei revoluționar, caracter pe care îl îmbracă întreaga epocă în care trăim. În comparație cu situația din trecut, când funcțiile și profesiile bine remunerate erau un apanaj al capitaliștilor și al fiilor acestora, muncitorilor, țăranilor și fiilor lor rezervându-li-se munca de robi, în anii construcției socialismului s-au deschis larg porțile școlilor și instituțiilor de învățământ superior pentru oamenii muncii și fiii acestora. Este concludent să arătăm că la 21 octombrie 1963 aproximativ 12% din numărul muncitorilor erau absolvenți ai școlilor profesionale, 2,1% absolvenți ai învățământului mediu, 46,4% absolvenți ai școlilor generale de 8 ani, 0,7% absolvenți ai școlilor tehnice¹.

Creșterea calificării muncitorilor la un nivel tot mai înalt este nu numai posibilă, dar și necesară construcției socialismului, care folosește în procesul de producție tehnica înaintată.

Construirea socialismului necesită cadre tot mai calificate, antrenează planificat o parte a populației active spre o înaltă pregătire și specializare. La 31 decembrie 1961, repartizarea salariaților pe categorii de personal, în Moldova, era următoarea: 6,8% ingineri și tehnicieni, 11,6% personal de specialitate².

Concluzia de bază care se desprinde din aceste cifre subliniază că procesul de producție în fiecare regiune este asigurat cu cadre cu pregătire superioară, în care o pondere importantă o dețin femeile.

Așa cum am arătat mai sus, în noua orînduire, nu numai că se pune capăt exploatareii satului de către oraș, dar acesta din urmă a contribuit efectiv la socializarea, consolidarea și dezvoltarea agriculturii. În orînduirea socialistă, orașul înzestrează satul nu numai cu unelte și mașini agricole, nu numai cu produse industriale și sanitare, cu bunuri de larg consum, dar și cu cadre calificate, specializate.

În modificarea și îmbunătățirea structurii profesionale a populației din Moldova, un factor hotărâtor îl constituie preocuparea partidului pentru atragerea cadrelor din agricultură spre calificare, potrivit nevoii de a mînuși mașinile agricole, de a dezvolta tot mai mult sectoarele agriculturii. Și în acest compartiment al economiei Moldovei, structura profesională a populației oglindește progresele economiei, operînd o largă specializare a cadrelor. Astfel, dezvoltarea bazei tehnico-materiale, mai ales în regiunile cu profil agrar, a făcut ca agricultura Moldovei să ajungă la un nivel nemaiîntîlnit al dezvoltării sale tehnice. În G.A.S. și S.M.T. există peste 12 000 de tractoare agricole fizice, adică de 3 ori mai multe tractoare decît în 1938 în întreaga țară³. Creșteri însemnate s-au înregistrat și la celelalte mașini agricole, Moldova depășind cu mult creșterea

¹ Date comunicate de D.C.S.

² *Ibidem*.

³ *Anuarul statistic al R.P.R.*, 1963, p. 222 -223.

medie pe țară. Crearea și dezvoltarea bazei tehnico-materiale au determinat ca și structura profesională a populației agricole să capete un conținut nou. În rîndul acesteia au apărut profesii noi: tractoriști, brigadieri de cîmp, viticultori, combineri, pomicultori etc. Țărănimea este astăzi înarmată cu cunoștințe și metode agrotehnice înaintate, are un nivel material și cultural în continuă creștere.

În afară de aceasta, agricultura dispune de ingineri agronomi și zootehniști, de medici veterinari, economiști etc. Pentru a ilustra aceste radicale schimbări în structura profesională a populației agricole este concludent să arătăm că la data întocmirii recensămîntului din 1956 exista, pe regiuni, situația ¹ arătată în tabelul 5.

Tabelul 5

	Tractoriști și brigadieri de tractoare	Combineri	Pomicultori și viticultori	Tehnicienii în agricultură	Brigadieri crescători de animale și păsări
Bacău	2 255	7	249	729	176
Galați	4 330	166	13 371	1 653	127
Iași	2 300	21	905	1 005	97
Suceava	2 044	16	252	954	188

Structura profesională a populației agricole s-a îmbunătățit mult în perioada care a urmat, potrivit cu baza tehnico-materială și cu sarcinile izvorite din încheierea procesului de socializare a agriculturii. Aplicarea consecventă a politicii de industrializare socialistă creează și va crea condiții tot mai favorabile pentru continua îmbunătățire a structurii profesionale a populației agricole din Moldova.

*
* *

Dezvoltarea industrială a Moldovei, parte integrantă a procesului de industrializare socialistă a țării, a determinat importante schimbări în urbanizarea și structura profesională a populației. Schimbările deosebite care s-au produs în acest domeniu în anii regimului de democrație populară au fost condiționate de aplicarea consecventă a politicii economice a partidului de ridicare a regiunilor în trecut înapoiate. O consecință importantă a acestui proces — organic legat de politica de industrializare socialistă — constă în faptul că modificările în profilul profesional s-au produs, atât în ce privește structura pe ramurile economiei, cât și în cadrul fiecărei ramuri. Structura profesională a muncitorilor industriali a înregistrat o ascendentă tendință de modificare cantitativă și calitativă, datorită ritmului rapid de dezvoltare a diferitelor ramuri industriale și creării de noi industrii.

¹ Recensămîntul populației din 21 februarie 1956. Structura social-economică a populației. Ocupații, p. XX—XXII.

Repartiția rațională, armonioasă a forțelor de producție în cuprinsul țării și traducerea în viață a mărețelor sarcini ale planului de șase ani și ale planului economic de perspectivă creează posibilități reale îmbunătățirii neîntrerupte a profilului economic al Moldovei și, o dată cu aceasta, dezvoltării procesului de urbanizare a populației și de perfecționare a structurii sale profesionale.

Planul economic de perspectivă va apropia regiunile Moldovei și sub raportul urbanizării de media pe țară. Procesul de urbanizare are mereu o tendință de avansare, de progres, cauzată de politica economică a partidului, care are ca principal țel dezvoltarea neîntreruptă a producției materiale pentru satisfacerea, într-o măsură crescândă, a necesităților materiale și culturale ale poporului. Acest fapt va asigura dezvoltarea armonioasă a Moldovei, va contribui la micșorarea deosebirilor dintre regiuni, oraș și sat, la apropierea economiei Moldovei de gradul de dezvoltare a economiei naționale.